

SUUNTA JA MUUTOS. HAVAINTOJA VIRON JA SUOMEN LIIKEVERBEISTÄ¹

Hannu Tommola

Tampereen yliopisto

Kokkuvõte. Suund ja muutumine. Tähelepanekuid eesti ja soome liikumisverbidest. Käesolevas artiklis püütakse selgitada eesti ja soome keele kõige sagedasemate liikumisverbide polüfunktsionaalsust.

Soome keele *tulla* vastab küll põhitähenduses eesti verbile *tulla*, kuid ei väljenda lahkumist – seda väljendatakse soome keeles verbiga *lähteä*. Samuti erinevad meie keeled inhoatiivi väljendamises: soome keele kõige tavalisem muutumisverb on *tulla*, eesti keeles aga *saama*.

Soome keele verbi *jääda* ja eesti keele verbi *jääma* on vaadeldud liikumisverbidena nende võimaliku muutuse presupositsiooni tõttu. *Jääma* väljendab siiski ka seisundi tekkimise tähendust. See tähendus esineb soome verbil *jääda* vaid idioomides. Eesti keele *jääma* on näide polüseemia tüübist, mida on nimetatud enantioseemiaks (ühel ja samal lekseemil on vastandtähendused).

Üks läänemeresoome liikumisverbide omapära näiteid on verb *käydä/käima*, mis võimaldab väljendada kahesuunalist liikumist. Soome ja eesti verbide põhitähendused on sarnased, aga kõigis kasutustes *käydä* ja *käima* ei kattu, sest *käydä* esineb ka muutumisverbina, eesti verbil see tähendus puudub.

Lõpuks käsitletakse lühidalt idiomatilisi väljendeid, nt. *tuli kuntoon / meni pieleen* ning *läks korda/viltu*.

Märksõnad: abiverb, duratiivne, inhoatiiv, suund, liikumisverb, muutumine, protsess, seisund

¹ Kiitokset tuntemattomalle arvioijalle huomion kiinnittämisestä käsikirjoituksessa epäselviksi jääneisiin kohtiin. Erityisen kiitollinen olen Renate Pajusalun artikkeliin tutustumisesta, joskaan sen pohjalta ei enää tässä yhteydessä ollut mahdollista jatkaa keskustelua. Siitä saan kuitenkin syyttää itseäni.

1. Johdanto

Tässä kirjoituksessa luon katsauksen liikeverbien valikoimaan, merkityksiin ja käyttöön suomessa ja virossa. Ereltin ym. (1993: 61) syntaksissa paikanmääreistä (kohamäärus ehk lokaaladverbiaal) annetaan esimerkit latiivista (1a), lokatiivista (1b) ja separatiivista (1c):

- (1) a. Ta sõitis linna. 'Hän meni/lähti kaupunkiin'
b. Ta on linnas. 'Hän on kaupungissa'
c. Ta tuli linnast. 'Hän tuli kaupungista'

Varsinkin kohdan (1a) tulkinta riippuu kontekstista ja käännöksessä tulisivat kysymykseen myös verbin *sõitma* sanakirjavastineet *matkustaa* ja *ajaa*. Kun kuitenkin tarkoituksena on valaista latiivirakennetta verrattuna muihin paikanmääretyyppeihin, lienee perusteltua käyttää leksikaalisesti yksinkertaisinta verbiä, johon ei sisälly liikettä muilta osin (esimerkiksi liikuntatavan tai kulkuvälineen kannalta) luonnehtivia piirteitä. Lokatiivi- ja separaatiiorakenteissa voidaan käyttää suomessa ja virossa etymologialtaankin vastaavaa verbiä.

Latiivisista (2a) ja lokatiivisista (2b) olotilamääreistä (seisundimäärus) Erelt ym. antavat esimerkin:

- (2) a. Ilm läheb külmaks. 'Sää muuttuu (menee/tulee) kylmäksi' / 'Sää viilenee'
b. Ta on gripis. 'Hän on flunssassa'

Liikettä osoittavaa verbiä *minema*, jota olisi voitu käyttää myös esimerkissä (1a), on tässä (2a) käytetty temporaalisesti, inkoatiivisena kopulana. Seuraavissa pohdinnoissa syvennyttään sekä konkreettista että metaforista liikettä ilmaisevien liikeverbien monikäyttöisyyteen.

2. Liikeverbit

Ihmisen ja muiden olioiden liikkumista kuvaavat verbit kuuluvat kielen tavallisimpien sanojen joukkoon. Odotuksenmukaista on,

että näiden verbien varaan on rakennettu suuri määrä erilaisia fraseologisia ja idiomaattisia sanontoja. Tämän sisältöiset sanat eivät myöskään hevin lainaudu — tai toisesta näkövinkkelistä katsoen ne säilyvät kielessä suuremman lainasanavyöryn sattuesssa. Liikkumista tarkoittavat sanat *mennä*, *tulla*, *käydä* ja *lähteä* tavataan muissakin itämerensuomalaisissa kielissä, jotkut ovat edustettuina uralilaisen kielikunnan toisessakin haarassa, esim. unkarin *megy* (*menni*) ’mennä’.²

Suomen kielen yleisimpiin verbeihin kuuluvat kopulana käytetyn *olla*-verbin lisäksi *saada*, *tulla*, *mennä*, *lähteä* ja *käydä* sekä *jäädä*.³ Varsin yleisiä ovat englannissa *be*, *get* ja *(be)come* mutta myös *remain* ja *stay*, saksassa *werden*, *bleiben*, *(be)kommen*, ruotsissa *(för)bli*, *komma* ja *få*. Viron kielen kolme yleistä verbiä ovat *olema*, *saama* ja *tulema*, kun *minema* on seitsemäntenä ja *jääma* yhdeksäntenä; *jõudma* on 19. ja *käima* 20., *sõitma* 32. ja *lahkuma* 112. (Kaalep ja Muischnek 2002).⁴ Rätsepin (1978) lausemalleista *olema* esiintyy yli sadassa, *saama* yli 70:ssä, *jääma*, *minema* ja *tulema* yli 40:ssä. Nämä verbit ovat eri kielissä kaikki enemmän tai vähemmän frekventtejä sekä idiomaattisissa sanonnoissa että kieliopillistuneissa rakenteissa. Asta Öimin fraseologian sanakirjassa (1993) *saama* esiintyy lähes kahdessasadassa sanonnassa, *minema* noin 150:ssä, *jääma* 100:ssa ja *tulema* lähes 60:ssa.

² Myös ugrilaista sanastoa edustava unk. *jön* ’tulla’ on joskus liitetty suomalais-ugrilaiseen sanakantaan (*jäädä*, viron *jääma*). Mahdollinen inkoatiivimerkitys, joka on yhteistä suomen *tulla*- ja viron *jääma*-verbeille, näyttäisi kiehtovasti liittyvän tämän lekseemin kohtaloon, joskaan tätä etymologiaa ei ole pidetty semanttisesti uskottavana eikä yleisesti hyväksytty (ks. SSA s.v. *jäädä*; Kulonen 1993: 129). – Toinen tapaus liikeverbien joukossa on unk. *talál*, jonka perusmerkitys on ’löytää’ mutta jolla on myös ’tulemiseen’ viittaavaa käyttöä. Kulosen (1993: 129) mukaan unkarin sanan kuuluminen suomalais-ugrilaiseen sanaperheeseen on epävarmaa.

³ Saukkosen ym. (1979) Suomen 1960-luvun kielenkäyttöä kuvastava taajuussanakirja kertoo verbien *saada*, *tulla*, *mennä*, *käydä* ja *jäädä* olleen sadan yleisimmän sanan joukossa (sijaluvut 10., 16., 68., 87. ja 90) ja *lähteä* on 106.

⁴ Juuri ja juuri 10 000 yleisimmän sanan joukkoon yltävä *lähtuma* ei kuulu 250 yleisimmän verbin joukkoon.

Yleisimpien liikeverbien polysemiaa tarkastellessani olen luenut tähän joukkoon myös 'jäädä'-verbin, koska viron *jääma-*verbillä on monille liikeverbeille tyypillinen tilanmuutoksen merkitys. Suomessa tämä merkitys esiintyy lähinnä joissakin idiomaattisissa sanonnoissa, esim. *jäädä auton alle* (ks. luku 5). Jääminen ei ole liikkumista vaan liikkeen puuttumista. Samalla tavalla kuin kieltoilmaus aina presupponoi jotakin, mikä on tarpeen kieltää, muutoksen puuttumiseen viittaaminen edellyttää tilannetta, jossa muutos on mahdollinen. Renate Pajusalu (1994) on tarkastellut perusteellisesti viron muutosverbejä juuri tältä kannalta.⁵

Slaavilaisten kielten liikeverbien järjestelmä on tyystin erilainen ja ehkä siitä syystä kiinnostava. Venäjä on paraatiesimerkki kielestä, josta lähes täysin puuttuvat perifrastiset rakenteet. Imperfektiivisessä futuurissakin, joka on passiivin ohella ainoa apuverbillä muodostettava morfologinen kategoria, käytetään kopulaverbiä eikä liikeverbejä kuten useissa muissa kielissä. Rungas prefiksaatio ja aspektuaalisten merkitysten monimutkainen kietoutuminen sananmuodostukseen saattaa olla yksi vaikuttava tekijä. Slaavilaisten kielten liikeverbien omaperäinen järjestelmä ei silti ole suoraan johdettavissa aspektiseikoista. Ratkaiseva ero eurooppalaisten kielten — ei vain muiden indoeurooppalaisten, vaan myös itämerensuomen — leksikkoon näkyy kahdessa, oikeastaan toisiinsa liittyvässä seikassa. Ensinnäkin verbikannan ilmaisema liikkumistapa (kävelen, ajaen, uiden/kelluen, lentäen, ryömien/kontaten, kiiveten) on lekseemin ydin. Sen sijaan pelkän liikkeen suunnan leksikaalistuminen (vastakohtapari 'tulla'–'mennä') puuttuu perussanastosta: liikkeen suunta selviää johtamattomia verbejä käytettäessä vain ko(n)tekstista ja tarvittaessa käytetään etuliitejohdannaisia.⁶

⁵ Ks. myös Tommola 1995, joka on kontrastiivinen esitys muutosverbeistä eri kielissä mm. aspektuaalisten merkitysten kannalta. Transitivisista jättämis- ja pitämisverbeistä muutoksen kieltävinä resultatiivi-
verbeinä ks. Tommola 1986: 119–121, 160–165; vrt. myös Leinonen 1984: 249.

⁶ Catfordilla (1980: 96–98) on esimerkki käännösongelmista, joita syntyy, kun kielen yksiköihin on koodattu erilaista informaatiota. Maxim Gorkin elämäkertatrilogian osassa *Lapsuuteni* (*Moë detstvo*) poika kysyy mum-

Edellä mainituille puhtaasti liikettä ilmaiseville verbeille ei venäjässä siis ole yhtä yksiselitteistä vastinetta. Sen sijaan merkitykset 'jääda' ja 'tulla joksikin', joiden keskinäinen yhteys on ilmeinen ainakin virossa (*jääma*) ja selvä myös ruotsissa (*förbli, bli*), ovat ilmaistavissa ensisijaisilla vastineilla *osta(va)t'sja* ja *sta(novi)t'(sja)*.

3. Semanttinen oppositio suunta (← vs. →)

Periaatteessa ero 'tulla'- ja 'mennä'-verbien välillä muistuttaa deiktistä. Kuitenkaan ero ei välttämättä ole liikkeen suunnassa joko puhujaan päin (tänne ←) tai puhujasta poispäin (tuonne, sinne →) vaan verbin ilmaiseman liikkeen suunta voi määräytyä muunkin tarkastelupisteen perusteella, vaikka deiktinen origo muutoin on puhujan tässä ja nyt (*hän tulee sinne koululle ihan kohta*). Lisäksi liikkeen suunta voi olla — paitsi epämääräinen, esim. *kävellä*, vrt. ven. *xodit'* — myös sekä-että: 'sinne' ja takaisin tai 'tänne' ja takaisin (↔). Itämerensuomen liikeverbien erikoisuuksiin kuuluu *käydä* (viron *käima*). Erikoiseksi sen tekee edestakaisen liikkeen merkitys, minkä lisäksi sillä on myös muita käyttäjiä, joissa suomen ja viron kanta ei aina ole samanlainen.⁷ Euroopan kielistä tälle verbille on vaikea löytää leksikaali-

molta käyttäen jalkaisin liikkumista tarkoittavaa verbiä: — *Ty otkuda prišla?* Suomenkielisessä puheessa luontevin kysymys olisi 'Mistä sinä tulit / olet tullut?', mutta silloin mummon vastaus on omituinen: — [*S verxu, iz Nižnego,*] *da ne prišla a priexala! Po vode-to ne xodjat.* '[Yläjuoksulta, Nižnistä], enkä minä jalkaisin tullut vaan ...?'. Eihän vettä pitkin kävellä.' Tekstin logiikan kannalta on joko jätettävä jotakin pois tai turvaututtava esim. *juosta*-verbiin (*mistä mummo tänne juoksi?*), jotta vastausrepliikin selittely olisi ymmärrettävä. Mummon repliikin 'kulkuneuvolla ajamista' tarkoittava liikeverbi olisi käännettävissä tekstiä tulkitsemalla esim. [en jalkaisin] *vaan laivalla*. Episodi on muutenkin hankala kääntää siinä keskeisen metakielisen informaation takia: pieni poika ei muun muassa ymmärrä, että "ylhäältä" tarkoittaa (Volgan) yläjuoksulta, eikä sitä, miten samaan aikaan voi tulla "alhaalta", kun mummo puhuu Nižni ('alemmasta') Novgorodista.

⁷ Suomen *kävellä* on tietenkin johdos *käydä*-verbistä ja ominut suuren osan jälkimmäisen käyttöalasta.

sia vastineita, lähimmät löytynevät slaavista. Venäjän verbeillä *xodit* 'kävellä, käyskennellä, kulkea' jne., *ezdit* 'ajella, kulkea' jne. ja muilla liikuntatavan spesifioivilla mutta "suuntaa määrittämättömillä" verbeillä on potentiaalisena myös 'sinne ja takaisin' -merkitys. Etuliitteisinä ne kykenevät ilmaisemaan varsin tarkkaan 'käydä'-verbin semantiikan mitä erilaisimmissa konteksteissa. Itämerensuomen 'käydä'-verbien edestakaisen liikkeen käsitteistys poikkeaa kuitenkin venäjän vastaavien verbien rektiomallista. Itse asiassa esim. *xodit* on etymologisesti samaa juurta kuin suuntainen *idti* 'tulla/mennä' ja historiallisessa kehityksessä merkitykseltään ja myös fonologisesti siitä yhä enemmän eriytynyt. Kieli kuitenkin käsitteistää kummankin verbin liikkeen latiiiviseksi, kun se suomessa ja virossa ymmärretään lokatiiviseksi — ehkä "kääntymässä käymiseksi"?⁸

Vaikka suomen ja viron idiomatiikka hyödyntää useimmissa tapauksissa 'tulla'-verbiä samalla tavalla, virossa on usein vaihtoehtoja (*tuli/läks moodi*, *tulin/jõudsin otsusele*), toisinaan inkotiivimerkitys vaatii rajattuuden näkyviin panemista (*tulinut/okse peale*, *nälg kätte*) ja joskus kokonaan toisen verbin (*hakkas paha/kahju*, *sattus üttelema*, *juhtus/jõudis lubada*). Kiinnostavaa on, että Suomi-viro-suursanakirjan (Haak ym. 2003) esimerkeissä *tulema* esiintyy *tulla*-verbin vironkielisenä vastineena elatiivisissa tulorakenteissa lähes yksinomaan silloin, kun se on kielteinen.⁹ Suomen *tulla*-verbille ovat puolestaan vieraita eräät viron *tulema*-verbin (perfektiiviset) käyttötavat. Näissä tilanteissa ei suomeksi mielletä tulosuuntaista liikettä, pikemmin pelkkä ero, irtoaminen, esim.:

- (3) Pool aastat tagasi pandi mulle hambakroon ja täna lihtsalt **tuli ära.**

⁸ Lounaissuomalaisen tuttavani lausuma *Me mentiin monteen kauppaan* merkityksessä 'Kävimme monessa kaupassa' heijastelee sitä, miten epämääräisesti useissa eurooppalaisissa kielissä tämä asia joudutaan ilmaisemaan.

⁹ Venäjässäkin vastaava rakenne, jossa käytetään verbiä *vyjti* 'mennä/tulla ulos', on kieltohakuinen. Havaintojeni mukaan muuten juuri *vyjti* on (myönteisenäkin) saattanut vaikuttaa joihinkin ilmaisutapoihin, joissa *tulema* on suomen kannalta yllättävä.

’Puoli vuotta sitten minulle pantiin kruunu hampaaseen ja tänään se otti ja lähti (pois).’

- (4) Laptopi klaviatuuri napp **tuli ära**. ’Kannettavan näppäimistöstä *lähti* näppäin (*irti*).’
 (5) “Nää ükskord *tulin* mina Tallinnas(se) ää (*ära*)...” (Kukerpillid) ’*Lähdinpä* kerran (minä) Tallinnaan...’

Sama ero heijastunee myös siinä, miten puhutaan siitä liikkeestä, jolla synnytyksen käynnistyessä sikiötä ympäröivän kalvon neste (lapsivesi) vuotaa ulos. Lapsiveden lähtemiseen viitataan kummankinkielisessä arkipuheessa vähintään kahdella verbillä. Suomessa *lapsivesi* tavallisesti joko *menee* tai lähes yhtä usein *tulee*, harvemmin *lähtee*. Virossa sen sijaan ’vedet’ — lähes poikkeuksetta monikossa — ylivoimaisesti useimmin ’tulevat’.¹⁰ Tähän saattaa vaikuttaa viron *tulema*-verbiin mahdollisesti sama ’ulos’- tai ’irti’-konnotaatio kuin edellisissä esimerkeissä.

4. Lähtö vs. prosessi (| → vs. | → → |)

Lähteminen ja saapuminen ovat loogisesti punktuaalisia toimintoja, joten yksinkertaistettuna *hän lähti* implikoi välittömästi seuraavan tilanteen, jossa *hän on poissa*; samoin *hän tuli* implikoi hänen olevan paikalla. Preesensmuotoinen ilmaus *hän lähtee* viittaa periaatteessa aina tulevaan aikaan. Se, että emme voi ilman muuta sanoa samaa ilmauksesta *hän tulee* — vrt. *tuolla hän tulee*, jossa tuleminen on duratiivista — osoittaa, että *lähtee* ja *tulla* eivät olekaan symmetrisiä suhteessa toisiinsa.¹¹ Verbin *tul-*

¹⁰ Google-haulla näiden ilmausten esiintymiä löytyi huhtikuussa 2010 yli 1500 vironkielistä ja yli 1700 suomenkielistä. Viron jakaumat olivat: *läksid (ära)* 12,5 % ja *tulid (ära)* 87,5 %, suomen vastaavasti *meni* 51,6 %, *tuli* 45,5 % ja *lähti* 2,9 %. Muissa aikamuodoissa suomen *mennä*-verbin käyttö on vielä runsaampaa. Internetin käyttäminen korpuksena osoittautuu varsinkin viron osalta (koska lapsivedestä puhutaan vain ”vesinä”) muissa aikamuodoissa ongelmalliseksi.

¹¹ Venäjän imperfektiivisen aspektin *pri*-etuliitteiset tulemista ja *u*-etuliitteiset poistumista merkitsevät verbit eivät myöskään viittaa

la parina pitäisi tässäkin olla *mennä* (vrt. *tuolla hän menee*/**lähtee*) ja verbin *lähteä* parina *saapua* (? *tuolla hän saapuu*).¹² Virossa *ta läheb* -ilmaisulla ei tätä rajoitusta tietenkään ole, koska *minema*-verbin merkitys on väljempi ja se voi suomen *mennä*-verbin tavoin ilmaista myös prosesseja kuten 'kulkea' tai 'kulua' mutta ei yksiselitteisesti 'lähtemistä' (ks. alempana).

Pentti Leinolla (1993: 85) on kiinnostava kognitiiviseen kieliteoriaan pohjautuva *lähteä*-verbin graafinen kuvaus, vaikka Langackerin terminologian mukaisesti Leino puhuukin perfektiivisistä ja imperfektiivisistä prosesseista, erottelematta vendleriläisittäin (staattisia) tiloja ja (puntuuaalisia) saavutuksia. Yleisen aspektiteorian kannalta ristiriitaisesti käytettyjen perfektiivinen- ja imperfektiivinen-termien ei tarvitse meitä tässä häiritä. *Lähteä* on kuvattu prosessiksi, vaikka se on saavutusverbi, jolla ei ole kestoä. Kuvion vaiheet voidaan kyllä mieltää esim. siten, että kuvitellaan asiointi, jossa joku lähtee kotoa kirjastoon. Silloin ensimmäinen kuva kuvaa tilannetta, jossa hän ei ole vielä lähtenyt, toinen kuva sitä, jossa hän "on lähdössä", mahdollisesti noussut istuimeltaan ja kurottua kohti ovenkahvaa. Kukin vaihe vie lähemmäksi sitä tilannetta, jossa voimme sanoa, että hän "on lähtenyt". Jokainen vaihe puolestaan, josta voimme sanoa, että hän "on lähdössä" indikoi loogisesti vain sitä, että hän aikoo lähteä. Kahden tilanteen väliin ei jää muuta kuin ajaton muutos. Käytännössä voimme kuvitella "lähdössä olemisen" monella tavalla: siihen voi sisältyä se, että hän kertoo lähtevänsä, ja me siis odotamme hänen lähtevän, ja myös se, miten hän avaa oven

aktuaaliseen prosessiin. Niiden preesens merkitsee siis suunnilleen samaa kuin 'olla tulossa, saapua hetken päästä' ja 'olla lähdössä, tehdä lähtöä' ellei sitten viittaa selvästi tulevaan aikaan.

¹² Tietysti varsinkin kouliintunut kielentutkija aina keksii kontekstin, jossa epätodennäköisinkin ilmaus on mahdollinen. Jotain kuitenkin kertoo se, että internetin hakukoneet löytävät toistasataa täsmällistä *tuolla hän menee* -esiintymää eivätkä yhtään *tuolla hän lähtee* -ilmausta. Myös *tuolla hän saapuu* esiintyy vain yhden ainokaisen kerran – Iltalehden keskustelufoorumilla erikseen mietittynä "kolmen sanan tarinana". Tosin *tuolta hän saapuu* on täysin kurantti (vrt. **Tuolta saapuu Charlie Brown...**).

ja sulkee sen perässään. Silloin hän on meidän näkökulmastamme lähtenyt. Voi sanoa, että hän lähti kirjastoon. Tässä tilanteessa voimme jo myöskin sanoa, että hän *meni* kirjastoon, sitä paremmin, mitä pitempi aika hänen lähdöstään on. *Hän lähti* jättää puhujan ja kuulijan tilanteeseen, joka seuraa välittömästi henkilön poistumista. Sanottaessa *hän meni kirjastoon* meillä on syytä olettaa, että hän pääsee tai on päässyt perille (ellei toisin todisteta).

Otan viron lauseen (6) lähtökohdaksi tarkastellessani oppositiota 'mennä' vs. 'lähteä'.

- (6) Tüdruk läks linna teenijaks.
 a. Tyttö **lähti** maalta kaupunkiin palvelijaksi.
 b. Tyttö **meni** kaupunkiin piiaksi.

Lause on kaksitulkintainen ja tilanteinen näkökulma ratkaisee, kumpaa verbiä suomenpuhujat käyttäisi. Suomen vastineiden (6a) ja (6b) ero on periaatteessa sama kuin esimerkkien (7)–(8) ja (9)–(10) välinen ero. Esimerkeissä (7) ja (8) on toisessa käytetty verbiä *lähteä* ja toisessa verbiä *mennä*. Myös esimerkissä (8) voisi käyttää verbiä *lähteä*, koska kertojan näkökulma jää tilanteeseen, jossa “se” on poistunut (“yläkertaan”). Esimerkissä (7) taas *mennä*-verbin käyttö olisi kummallista, koska jatkossa referoidaan henkilön ajatuksia (lähtöhetkellä, sitä ennen ja sen jälkeen?) tämän ennakoidessa mielessään, keitä tulee aamiaisella tapaamaan (menneen ajan futuuri *löytyisi*).

- (7) Hän kuivasi itsensä hätäisesti, pukeutui ja *lähti* aamiaiselle. Hyvällä tuurilla Käpykankaan Naiskööri *löytyisi sieltä*. (Seppo Jokinen, *Koskinen ja taikashow*)
 (8) Se *meni* yläkertaan ottamaan yhteyden Pekkaansa. *Mä tuijotin kauan sokeriastiaa ja Mona Lisan puheet pyöri mun päässä*. (Tuija Lehtinen, Sara@crazymail.com)

Toisin on esimerkeissä (9) ja (10), joissa näkökulma siirtyy heti eteenpäin kertomushistoriassa. Esimerkissä (9) hypätään välittömästi tilanteeseen, jossa “lähtenyt” henkilö onkin jo takai-

sin. Esimerkissä (10) taas henkilö, josta sanotaan, että hän meni saunaan, on seuraavassa lauseessa jo saunomassa.

- (9) Muut eivät halunneet *lähteä* mukaan ja niin hän *meni* yksin. *Hän palasi parin päivän päästä* ja oli innostunut ja salaperäinen. (Ritva Toivola, *Turmankukka*)
- (10) Seuraus oli se, että hän *meni* yksin saunaan. *Lauteiden alimmaisena portaana oli puujakkara*. (Anna-Liisa Haakana, *Se mitä et muista*)

Sillä, että virossa suomen *mennä* vs. *lähteä* -oppositiota ei lekseemitasolla ole, on tiettyjä seurauksia. Virossa joudutaan turvautumaan yhdysverbeihin tai leksikaalisesti muihin verbeihin lähtemisen saavutusmerkityksen ilmaisemiseksi (*ära minema, minema minema, lahkuma, sõitma* jne.).¹³ Esimerkiksi Tallinnaan lähdössä oleva rakastettunsa Pietariin jättämään joutuva virolaistyttö voi sanoa: *Ma ei taha sõita* siinä, missä suomalainen käyttäisi *lähteä*-verbiä. En spekuloi sillä, mikä vaikutus venäjän *exat'*-verbillä on virolaiseen kielenkäyttöön ollut, mutta venäjältä käännettyssä suomessa *matkustaa*-verbillä on taipumus olla yliedustettu (intuitiivisesti otaksuisin näin olevan myös venäjänkarjalaisten suomen kielessä).¹⁴ *Lahkuma* ja *lähtuma* ovat uudempia, vähemmän frekventtejä verbejä ja niiden merkitysala on suppeampi kuin suomen *lähteä*-verbillä. Samoin on myös verbin *väljuma* laita. Rätsep (1978) kirjaa viimeksi mainitulle ainoastaan yhden lausemallin, verbeille *lahkuma* ja *lähtuma* kummallekin vain kaksi. Huomattava ero näissä lausemalleissa

¹³ Samaan tapaan useissa germaanisissa kielissä voidaan tarvittaessa täsmentää yleistä menemisverbiä, esim. ruotsin *avgå*, saksan *abgehen, abfahren, sich auf den Weg machen* jne.

¹⁴ Venäjältä suomennetun kirjallisuuden korpuksessa (ParRus 2003) *matkustaa*-verbin suhteellinen frekvenssi on 0,228 esiintymää 1000 sanetta kohden, käännessuomen korpuksen (Mauranen 2002) suomalaisen kirjallisuuden osakorpuksessa 0,081 (edellinen korpus on laajuudeltaan yli 2,2 milj., jälkimmäinen n. 1,9 milj. sanaa). *Mennä*- ja *tulla*-verbit taas ovat tavallisempia supisuomessa, vaikka frekvenssien ero korpuksissa ei olekaan yhtä suuri kuin *matkustaa*-verbillä: *mennä* 2,84 vs. 2,79 ja *tulla* 4,97 vs. 4,18.

minema- ja *tulema-*lekseemeihin — ja myös suomen verbiin *lähteä* — nähden on, että niissä ei yleensä esiinny päämäärän tai suunnan ilmaisua, koska niiden ilmaisufunktio rajoittuu itse lähtemiseen. Esimerkeissä (11–14) vain (12) sisältää maininnan suunnasta ja se on kielteinen (‘ei minnekään’) eikä välttämätön. Verbin *lahkuma* funktio esimerkkien (11–12) valossa on nimenomaan separaatio, jota näissä — sattumalta? — kielteisissä esimerkeissä ei tapahdu, ja uutta informaatiota sisältävä reema on verbi itse. *Lähtuma* taas rajoittuu toiminnan lähteen, lähtökohdan ilmaisemiseen, jonka pitää silloin olla reemana. Nähdäkseni näihin lauseisiin ei voikaan ajatella viittausta suuntaan tai ainaakaan päämäärään.

- (11) Naeratus *ei lahku* naise näolt.
Hymy *ei lähde* / *kaikkoa* / *häviä* naisen kasvoilta.
- (12) Saatjad *ei lahkunud* turistidest kuhugi.
Saattajat eivät *jättäneet* turisteja (hetkeksikään).
- (13) Võnkumine *lähtub* heliallika juurest.
Huojunta *tulee* / *lähtee* / *on peräisin* äänilähteestä.
- (14) Teadlane *lähtus* katseandmetest.
Tutkija *lähti* koetuloksista / Tutkija *otti lähtökohdaksi* koetulokset.

Esimerkit (11)–(14) ovat Rätsepin, samoin (15), jossa on käytetty *minema-*verbiä.

- (15) Kaebus *läheb* büroost juhatajalt ministeeriumi inspektori kätte.
Valitus *menee* / *lähtee* toimistosta johtajalta ministeriön tarkastajalle.

Koko esimerkki vaikuttaa teennäiseltä, koska siihen on lauserakenteen mahdollisuuksien esittelemiseksi sovitettu useita lisämääreitä, jotka eivät ole pakollisia. Luonteva viestintä ei kuormita lausetta tarpeettomilla määreillä. Lauseen tehtävä on joko ilmaista, mitä kautta tai minne valitus *menee* tai sitten huomio keskittyy aikatauluun, jolloin olennaista sen etenemisen kannalta on sen liikkeelle *lähteminen*. Tässä kontekstissa suomen *lähtee*

olisi luonteva lähinnä vain, jos painotettaisiin **aikaa**, esim. *Valitus lähtee toimistosta [...]* **tiüstaina** tai **Ensin** *valitus lähtee [...]*.

5. Muutos: *tema jää rahule, kuid mina haigeks*

Viron kielessä translatiivi muodostaa inkoatiiviselle merkitykselle syntaktisen kehyksen, jossa esiintyy neljä eri verbiä (*mine-ma, jääma, tulema ja saama*):

- (16) $N_{\text{NOM}} V_{\text{A}_{\text{TRANSL}}}$
- Töö läks raskeks.
'Työ muuttui/kävi raskaaksi/vaikeaksi.'¹⁵
 - Liikumine jäi aeglaseks.
'Liike hidastui.'
 - Asi tuli avalikuks.
'Asia tuli julkiseksi. / Asiasta tuli julkinen.'
 - Inimesed said targaks.
'Ihmiset viisastuivat.'

Huomaamme, että suomessa on useinkin luontevampaa käyttää erikoistunutta inkoatiivista verbiä (16b ja d). Toisinaan myös *käydä* on idiomaattinen inkoatiivimerkityksessä (16a ja 17b) mutta viron *käima* ei monikäyttöisyydestään huolimatta näytä esiintyvän näissä tapauksissa.

- (17) $V_{\text{A}_{\text{TRANSL}}} V_{\text{da}} = N_{\text{NOM}} V_{\text{A}_{\text{TRANSL}}}$
- Sai vajalikuks olukorda selgitada.
'Tuli tarpeelliseksi selvittää tilanne.'
 - Olukorra selgitamine sai vajalikuks.
'Tilanteen selvittäminen kävi / tuli tarpeelliseksi/välttämättömäksi.'

Suomen *tulla* ja viron *saama* ovat perusmerkityksissään erilaiset. Suomen *tulla* merkitsee suuntaista liikettä puhujaa kohti (kuten viron *tulema*), viron *saama* taas samoin kuin vastaava

¹⁵ Lauseessa (16a) tilan alkamiseen viittaava rakenne olisi myös idiomaattinen: *Työ alkoi olla raskasta* tai *Työ alkoi käydä raskaaksi*.

identtinen transitiiiverbi *saada* suomessa merkitsee passiivista vastaanottamista (objekti “liikkuu” eikä subjekti). Mutta kummallakin on myös inkoatiivimerkitys (‘tulla joksikin’), jonka kautta niillä on lisäksi ainakin kaksi muuta käyttöä, joissa ne vastaavat toisiaan: kumpikin toimii futuurin ilmaisemisessa apuverbin lailla (ks. Metslang 1994), ja varsinkin viron *saama* myös passiivin muodostimena. Suomen *tulla* on tässä marginaalisempi mutta kiistämättä sillä on samantapaisia tehtäviä (*tuli tehdyksi*). Passiivirakenteissa niillä on myös modaalisia merkityksiä niin kuin futuurin apuverbinä toimivilla verbeillä eräissä muissakin kielissä (saksan ja venäjän potentiaalirakenteet: *er wird im Wirtshaus sein* ‘hän lienee kapakassa’ ja *ne znaju, gde on budet* ‘en tiedä, missä hän lienee’). Kumpikin apuverbi antaa suomessa rakenteelle $V + V_{\text{PART.PRET-TRANSL}}$ oman tulkintansa (*työ tuli tehdyksi*, *sain työn tehdyksi*), jotka sisältyvät erittelemättöminä viron vastaavaan rakenteeseen (*sai tehtud*).

Viron verbiä *jääma* vastaa yleensä suomessa *jääda* vain merkityksessä, jota voi luonnehtia tiettyyn hetkeen/aikaan lokalisoiduksi negatiiviseksi muutokseksi — verbi implikoi tapahtumattoman muutoksen. Sen lisäksi viron verbillä on myös sekä duratiivista muuttumatonta tilaa osoittava funktio (suomen *pysyä jonakin, jossakin*) että uuden tilan syntyä indikoiva inkoatiivimerkitys (suomessa tavallisimmin *tulla joksikin* tai jokin muu resultatiivirakenne). Tämä viimeksi mainittu merkitys sillä on myös funktioverbinä käytettynä analyttisissä rakenteissa kuten *magama jääma* ‘nukahtaa’ ja *haigeks jääma* ‘sairastua’. Verbiä voi pitää esimerkkinä erikoisesta polysemian lajista, enantiosemiasta, kun leksemin merkityspotentiaaliin kuuluu tavaltaan myös perusmerkityksensä vastakohtaan ilmaiseminen (sekä muutos että muutoksen puuttuminen).

Pajusalun (1994) mukaan *jääma*-verbin käyttöön vaikuttavat muutoksen subjektin passiivisuus tai muutoksen negatiivisuus. Ilmauksissa, joita suomessa lähinnä vastaa rakenne *olla tyytyväinen*, ei voi nähdä kielteisyyttä. Kenties *jääma*-verbin käytön siis selittää subjektin passiivisuus.

(18) Valitsus *jäi rahule* seni kultuuripealinna heaks tehtud töödega (Postimees.ee 19.01.2010)

'Hallitus [on] tyytyväinen kulttuuripääkaupungin eteen tähän mennessä tehtyyn työhön'

(19) Kui kopsakaid pakke ema [...] ka ei saanud, ikka *ei jäänud* vanaema kunagi *rahule* (Eesti kirjakeele korpus)

'Lähettipä äiti [...] miten muhkeita paketteja tahansa, isoäiti ei *ollut* koskaan tyytyväinen'

Esimerkkien (18) ja (19) *rahule jääma* (jota muuten venäjän *ostat'sja dovol'nym* täysin vastaa) ilmaisee nyanssin, joka ei suomeksi käänny. Viron latiiuisen ilmaisun *rahule jääma* vastine suomessa on useimmiten sama kuin lokatiivisen (staattisen) *rahul olema* ja sen dynaaminen tulkinta jää kontekstin varaan. Tilanmuutoksena koettu jääminen esiintyy suomessakin, kylläkin harvemmin: esimerkiksi paitaan *jää tahra* vasta sitten, kun sille on läikkynyt kahvia; en myöskään ollut orpo, ennen kuin vanhempani kuolivat, jolloin kuitenkin *jäin orvoksi*.

Rahule jääma poikkeaa toisessakin suhteessa suomen tyytyväisen kognitiivisesta kentästä: *rahu* voi näissäkin rakenteissa merkitä 'rauhaa', mitä ei liene kovin vaikea yhdistää 'tyytyväisyyteen', vaikka suomenkielinen ei mielläkään käsitteitä samalla tavalla yhteenkuuluviksi. Esimerkissä (20) suomen tyytyväinen vaikuttaisi kovin valjulta vastineelta ilmaisulle *rahule jääma*, kun subjektina on 'sielu'.

(20) Minu hing jäi *rahule* sellega, et Eesti sai iseseisvaks, et ma sain kõigi noorepõlve alanduste ja solvangute eest tasu. (Heinz Valk, *Eesti Ekspress*, 2.3.2006)

'Sieluni *sai rauhan*, kun Virosta tuli itsenäinen, kun sain korvauksen kaikista nuoruuteni nöyryytyksistä ja loukkauksista'¹⁶

¹⁶ Dostojevskin *Unižennye i oskorblennye* on ilmestynyt viroksi nimellä **Alandatud ja solvatud**. Jotta alluusio säilyisi, pitäisi siis esimerkin viimeiset sanat kääntää 'sorrosta ja solvauksista', sillä **suomeksi romaani on julkaistu nimellä Sorretut ja solvatut**.

6. Tuliko kuntoon vai menikö pieleen? Läks korda vöi viltu?

Usein tutkittuja ihmisen mentaalisen rakenteen ilmentymiä kielessä on spatiaalisten suhteiden rinnastaminen temporaalisiin ja edelleen muihin metaforisiin merkityksiin. Esim. YLÖS/YLHÄÄLÄ liitetään myönteiseen ja toivottuun: toivorikkaan ihmisen odotukset ovat katossa ja onnellinen ihminen leijailee pilvissä. Tosin hintojen nousua ei tavallinen kuluttaja osaa pitää positiivisena uutisena. Mutta osakekurssien kohoaminen tulkitaan hyväksi asiaksi ja lasku pahaksi. *Laskut* eivät myöskään ole mitään ilahduttavaa postia – sille, jonka maksettavaksi ne *lankeavat*. Samalla tapaa tässä taloudenpidon aihepiirissä toimivat tulemisen ja menemisen assosiaatiot: mielenrauhalle on hyväksi, että *tulot* ovat suuremmat kuin *menot*.

Sekä suomessa että virossa on joukko mentaalista tilaa kuvaavia sanontoja, joissa esiintyvät rakenteet ovat samoja kuin spatiaalista sijaintia ilmaistaessa. Sijainnin osalta ne rajaavat paikan, johon tullaan (latiivi), jossa ollaan (lokatiivi) tai josta lähdetään/poistutaan (separatiivi). Olotilaa kuvatessaan samat rakenteet taas rajaavat lähinnä ajallisesti tilan alkamisen ja päättymisen (vrt. Lehrer 1990: 221). Monissa tapauksissa viron ja suomen idiomaattisissa latiivirakenteissa esiintyy ’tulla’-verbi (*järkiinsä/tajuihinsa*) ja vastaavasti separatiivirakenteissa ’mennä’-verbi (*järjiltään/tajuttomaksi*).¹⁷ Näiden tapausten valossa on houkuttelevaa tulkita tarkastelupisteen suuntaista liikettä (tulemista) ja sille vastakkaista (tai suunnan suhteen neutraalia) liikettä kuvaavat verbit myös rakenteen ilmaiseman asiointilan myönteisyyttä vs. kielteisyyttä heijastaviksi.¹⁸

Idiomien *tulla kuntoon* ja *mennä pieleen* vastakohtaisuus näkyy vain verbinvalinnassa, kummassakin on latiivirakenne. Ver-

¹⁷ Vrt. *mõistusele / meelemõistuse juurde / meelde / pähe tulema* vs. *endast välja / peast segi / marru / katki / rikki minema* ja *tulla järkiinsä / tajuihinsa / mieleen* vs. *mennä* (lähteä) mielestä, *järjiltään, suunniltaan, rikki* jne.

¹⁸ Tämän logiikan mukaan myös *raskaaksi tuleminen* on myönteinen asia, *keskenmeno* ymmärrettävästi kielteinen.

rattaessa näitä viron vastaaviin ilmauksiin *korda* vs. *viltu mine-ma* huomaamme, että virossa sanontojen antonyyminen suhde on täysin adverbiaalinen leksikaalisen sisällön varassa verbin pyssyessä samana. Ilmeisesti viron verbeihin *tulema* ja *minema* ei liity myönteisyys vs. kielteisyys -akselilla toimivia konnotaatioita, vaan tulkinta tulee olotilamääreen leksikaalisesta semantiikasta (*läks hästi/tüllli*) tai rakenteesta (*tuli meelde /läks meelest*). Voisiko suomessakin ainakin *mennä* olla neutraali POS/NEG-asteikolla? Vaikka näyttääkin voitavan selittää ilmaukset tyyppiä *tulla uskoon* sisällöltään (subjektille) myönteisiksi (“*päästä* uskosta osalliseksi”) ja toisaalta esim. *mennä hunningolle* kielteisiksi (*joutua rappiolle*), niin voihan meillä jokin hanke *mennä* sekä *putkeen* että *reisille*. Ja jos *tulla*-verbiin liittyvä positiivinen varaus onkin helpompi hyväksyä, niin mitä on sanottava ilmauksesta *tulla hulluksi*?

7. Yhteenvedo

On ilmeistä, että tulemisen ja menemisen sisältämät merkitysrakenteet eivät ole suomessa ja virossa yhtenevät. Kappaleessa 3 yritin osoittaa, miten joissakin tapauksissa viron *tulema* ilmaisee ennemminkin samantapaista dynamiikkaa kuin suomen *lähteä* eikä keskeistä aina olekaan yksiselitteisesti liikkeen suunta (ks. (5)). Kappaleessa 4 tarkasteltiin verbejä *lähteä* ja *mennä*, joiden tulkinnat ovat osittain päällekkäiset. Sitä ehkä kuvastelee viron vastaavan *minema*-verbin suppletivismi, mutta se ei riitä kattamaan tapauksia, joissa suomen verbien käsitteistyksessä on ratkaiseva ero. Lähtemisen yksiselitteiseksi ilmaisemiseksi turvaututaan usein johonkin verbiä pidempään (*minema hakkama, lahkuma* ym., ks. ed.).

Kappaleessa 5 käsiteltyjen muutosverbien distribuution tarkastelu jää tässä kirjoituksessa ohueksi. Kappaleessa 6 pyrittiin kriittisesti tutkimaan oletusta, että liikeverbin valinta metaforisissa sanonnoissa riippuisi niiden tarkoittaman tilanteen myönteisestä tai kielteisestä arvottamisesta. Kysymys jäi tämän kirjoituksen puitteissa vaille vastausta. On tietenkin makuasia, miksi *tullaan känniin*, mutta miten selitetään, että ei vain *hyvä* vaan

myös *paha mieli tulee?* Ehkä voimme selittää *tainnoksiin menemisen* ja *tajuihinsa tulemisen* sillä, että tainnoksissa oleminen on poikkeuksellinen, tajuissaan oleminen sen sijaan luonnollinen olotila, siinä ollaan menemättä minnekään ja siihen *tullaan takaisin*. Tässä valossa *hulluksi tuleminen* on ehkä vieläkin omituisempaa...

Hannu Tommola
Kieli- ja käännöstieteiden laitos
33014 Tampereen yliopisto
Hannu.Tommola@uta.fi

Kirjallisuus

- Catford, John C. ([1965]1980) *A linguistic theory of translation: An essay in applied linguistics*. London: Oxford University Press.
- Erelt, Mati ym. (1993) = Erelt, Mati, Reet Kasik, Helle Metslang, Henno Rajandi, Kristiina Ross, Henn Saari, Kaja Tael, Silvi Vare. *Eesti keele grammatika II. Süntaks. Lisa: kiri*. Trükki toimetanud Mati Erelt (peatoimetajana), Tiiu Erelt, Henn Saari, Ülle Viks. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut, 1993.
- Haak, Anu ym. (2003) *Soome-eesti suursõnaraamat*, 1–2. Tallinn, Helsinki: Eesti Keele Sihtasutus, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Kaalep, Heiki-Jaan, Kadri Muischnek (2002) *Eesti kirjakeele sagedussõnastik*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. (<http://www.cl.ut.ee/ressursid/sagedused/>)
- Kulonen, Ulla-Maija (1993) *Johdatus unkarin kielen historiaan*. (Suomi 170.) Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lehrer, Adrienne (1990) "Polysemy, conventionality, and the structure of the lexicon". *Cognitive Linguistics* 1–2, 207–246.
- Leino, Pentti (1993) *Polysemia — kielen moniselitteisyys. Suomen kielen kognitiivista kieliooppia 1*. (Kieli 7.) Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Leinonen, Marja (1984) "Narrative implications of aspect in Russian and Finnish". De Groot, Casper, Hannu Tommola, toim. *Aspect bound: A voyage into the realm of Germanic, Slavonic and Finno-*

- Ugrian aspectology. (Proceedings from the First Scandinavian Symposium on Aspectology in Vaasa, Aug. 26–28, 1983), 239–256.* Dordrecht: Foris.
- Mauranen, Anna (2002) *Käännössuomen korpus. Käännössuomen sähköinen tutkimusaineisto. Käännössuomi ja kääntämisen univerversaalit.* Tutkimus korpusaineistolla -hankkeessa koostanut Joensuun yliopiston kansainvälisen viestinnän laitos 1997–. Saanti: Anna Mauranen, Helsingin yliopisto, Nykykielten laitos, Englantilainen filologia.
- Metslang, Helle (1994) „Eesti ja soome – futuurumita keeled?“ *Keel ja Kirjandus*, 37, 9–10, 534–547, 603–616.
- Pajusalu, Renate (1994) „Muutumisverbid eesti keeles ja nende vasted soome keeles“. Sulkala, Helena, Heli Laanekask, toim. *Lähivertailuja 8: Suomalais-virolainen kontrastiivinen seminaari Hailuodossa 7.–9.5.1994*, 83–97. (Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitoksen tutkimusraportteja 40.) Oulu: Oulun yliopisto.
- ParRus (2003) Tampereen yliopistossa koottu 1800- ja 1900-luvun venäläisen kaunokirjallisuuden ja vastaavien suomennosten korpus. Saanti: Mihail Mihailov, Tampereen yliopisto, Kieli- ja käännöstiiteiden laitos.
- Rätsep, Huno (1978) *Eesti keele lihtlausete tüübid.* (Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised 12.) Tallinn: Valgus.
- Saukkonen, Pauli ym. (1979) *Suomen kielen taajuussanasto.* Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- SSA = Itkonen, Erkki, Ulla-Maija Kulonen, toim. (1992) *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja 1. A–K.* (Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 556. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 62.) Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tommola, Hannu (1986) *Aspektual'nost' v finskom i russkom jazыkax.* [= Neuvostoliittoinstituutin vuosikirja, 28]. Helsinki: Neuvostoliittoinstituutti.
- Tommola, Hannu (1995) “States they are a ‘changin’: on the semantics of ‘remain’ and ‘become’”. Bertinetto, Pier Marco ym., toim. *Temporal reference, aspect and actionality. Vol. 2: Typological Perspectives*, 125–140. Torino: Rosenberg & Sellier.
- Õim, Asta (1993) *Fraseoloogiasõnaraamat.* Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.

Hannu Tommola. Direction and Change: Motion Verbs in Estonian and Finnish. The aim of this paper is to analyse the functions of motion verbs in the Estonian and Finnish languages.

Although Estonian *tulema* and Finnish *tulla* are similar in their basic meaning of 'come', they differ in some of their secondary uses. *Tulema* is also used in functions where *lähteä* 'go off' is a possible equivalent in Finnish. Whereas *tulla* has the meaning of 'become'; the basic inchoative in Estonian is *saama* ('get, receive').

Estonian *käima* and Finnish *käydä* have a cross-linguistically idiosyncratic common basic meaning of two-way action. However, there are different secondary uses: *käydä* appears as an inchoative, while *käima* often indicates 'walk'.

Whereas *mennä* and *minema* 'remain, stay, become' often correspond to each other, there is no unambiguous equivalent of Finnish *lähteä* in Estonian.

Finnish *jäädä* 'remain' and Estonian *jääma* are treated as motion verbs, motivated by a presupposition of an expected change. Additionally, *jääma* has an inchoative use, thus serving as an example of enantiosemy.

In conclusion, metaphoric use of motion verbs in idiomatic collocations is briefly commented upon.

Keywords: auxiliary verb, change, direction, durative, inchoative, process, state, verbs of motion